

Variranje varke unedogled Hrvatska na XLV. venecijanskom biennalu

NADA BEROŠ

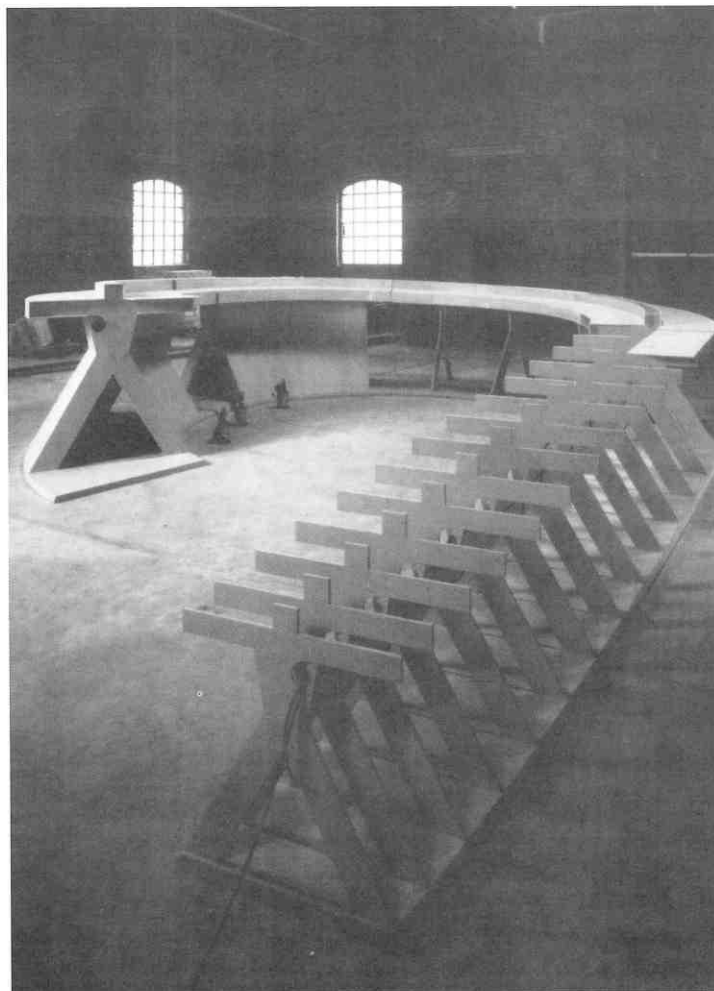
Svaka je kritičareva kombinacija već unaprijed gubitna. Izokrećem znani Kipkeov slogan ne samo da bih se utješila nemogućnošću dobivanja zgoditka zbog same činjenice odabiranja pogrešne strane, nego i da se zaštitim moćnim oružjem anamorfoze u situaciji kada iz svih smjerova odapinju svoje strelice "igrolovci" i "babilonski šifranti", "firmopisci mračnih dućana" i "zagonetači rebusa", makar se nikad smočila u "ezoterijskom viru", niti primirisala labirintične odaje spoznaje. Skepticizam i pesimizam, uostalom, nisu tek halje koje dobro pristaju i ovom "kraju stoljeća/tisućljeća", nego su i dubinski iskaz jeze vremena što je svoj zaglavni kamen zagubilo u recikliranom beskraju. Pesimizmu usprkos, hvatam se ipak za figuru anamorfoze u susjedstvu Kipkeova, Bijelićeva i Dekovićeva djela, jednostavno zbog toga što se Arijadina nit dobrobrano već istanjila, a mitski se lutalac usudio sjesti na sam prag, jer prepreke će ionako krenuti prema njemu ili će mu barem dobaciti zrcalni odsjaj.

Inverzije svih vrsta, ako ne baš prava "palindromska apokalipsa", prijete u zgusnutu prostoru privremenoga "hrvatskog paviljona" - Muzeju Guidi - koji je i sam zapravo tek presvlaka nekadašnje crkve S. Giovanni Novo, da svojim preodijevanjem i izvrtanjem dovedu u pitanje početak i kraj, lakoću i težinu, igru i rad. Pokušaj ulaska u taj prostor s klasičnim kunsthistoričarskim ključem jedva da se isplati. Jednako tako neće biti dostatno oboružati se čak ni najfinijim plastičkim senzibilitetom koji ne bi bio spreman pripustiti kroz odškrinuta vrata tračak opsjenarstva, mrvu mistifikacije, zrno varke. Poželjna je vjera, ali je dobrodošla i nevjera. Traži se iskusno oko, treniran pogled, ali neće biti prevelike štete ni od dječjega "carskog ogoljavanja" ni od čuđenja neofita.

Svi su rakursi u igri. Podzemni i podmorski, zračni i tekući, sepulkralni i celestijalni. Idealni gledatelj stoglavo je čudovište, hibrid puža i trkaćeg automobila, križanac periskopa i molitvenog stroja, mješanac u čijim žilama - sanitarnim cijevima - žubori sjećanje na nadrealistički susret kišobrana i šivaćeg stroja na operacijskom stolu, ili nešto tome slično. Kretanje u svim pravcima ideal je svih nomada i Dekovića i Bijelića i Kipkea. Kako izbjeći moguće sudare, pitanje je koje se obrće u svoju suprotnost. U prostoru koji svjesno koketira s inverzijom spiritualnog u zabavljачko - u svojevrstan kontemplativni luna-park - i obratno, iz neobavezne slagalice prerasta u

zasićen "molitveni kabinet", svaki se sraz čini dobrodošlim, svaka je kombinacija dobitna.

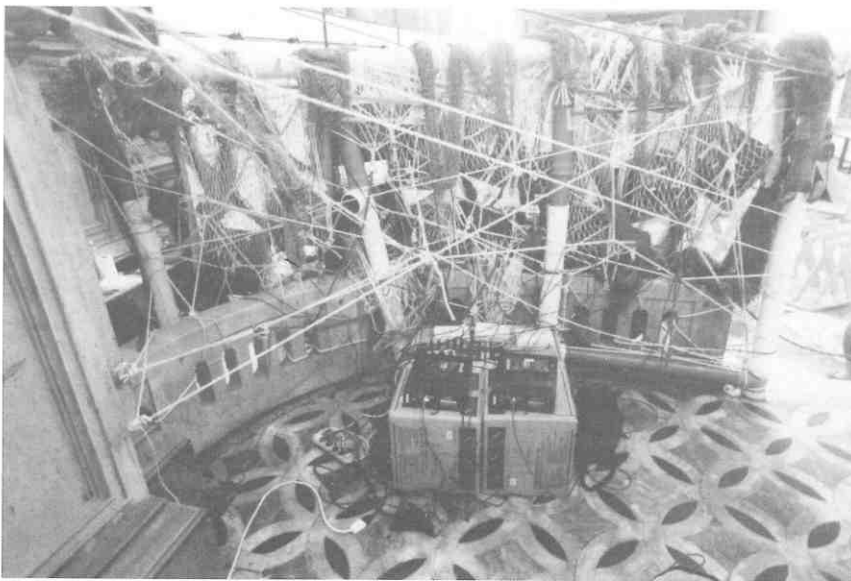
Kombinacija selektora Igora Zidića na prvi se pogled može činiti kao 2 : 1, pri čemu je dvostruki ulog na kontemplativnom, a ludičko ionako uvijek ima slučaj na svojoj strani. No, asimetrija je uistinu prividna. Dekovićeva propusna mreža podjednako je hermetična kao i Kipkeova aleja dekompozicije ili Bijelićev neprohodni homodukt. Premda se može činiti da se u Dekovićevu mrežu mogu najbrže uloviti asocijacije - i da se slojevi u njoj brzo troše - pogled s poledine lako će nas uvjeriti u suprotno. Deković doduše ne zazire ni od brzine ni od lakoće (improvizacija je uostalom dar kojim on raspolaže u golemim količinama), ali je temeljni pojam toga pomorca - čovjeka koji vidi (neprevodiva igra riječi na engleskom: seaman - see-man) *dubina*. Na egzistencijalnom iskustvu uvjerljivo je isplivalo umjetničko, i obratno, umjetnik je hrabro uronio u nimalo dizajniranu dubinu. Nalazim - dakle jesam, možda bi i mogao biti Dekovićev *credo*, no njegovi su ready-madei istodobno i potraga

Milivoj Bijelić, Homodukt, 1987-1993. / Milivoj Bijelić, Homoduct, 1987-1993

za izgubljenim vremenom i persiflaža novog doba, i sentimentalna prtljaga i podsmješljivo proricanje, pa ne treba čuditi što se i u tom "nalaženju" nazire metoda, što i u (tom) ludizmu ima sistema. Dekovićev venecijanski "Movar" (ma što ta riječ dijalektalnog mirisa i engleskog okusa značila!) odvažno se primaknuo oltaru i još odvažnije pokazao mu gola, ranjiva leđa - splet krvnih sudova od cijevi i žica - jednu posve anestetičnu tvorevinu kojoj tek strujna anestezija omogućuje život na površini, uz kratkotrajne bljeskove i grmljavinu, kao što i priliči mjestima gdje se susreću nebo i zemlja, gdje je žrtvenik moćni upijač silovitosti prirode.

Bijelićev "Homodukt", naprotiv, čini se da se manje obraća prirodi a više kulturi, povijesnom pamćenju kojemu je gradnja konstanta a razgradnja njezina tamna, ravnopravna polovica. Gdje je tu mjesto čovjeku? Upravo u njegovoj dvostrukoj prirodi - homo-dukt - u prirodi atlasa i bezlične, anonimne, građevne jedinice, u osciliranju između organskog i tektonskog, slabog i jakog, u raspetosti između tijela i znaka, telurnog i nebeskog, u neprestanoj prijetnji da se simbolični piktogram pretvori u serijsko "štancanje", da glas postane šum. U toj napetosti istanjene, gotovo dematerijalizirane mase i ustaljena, prepoznatljivog obrisa, sinteze križa i leonardovske anatomske pouke, Bijelićev *homo rebus* istodobno se kreće po skliskom rubu

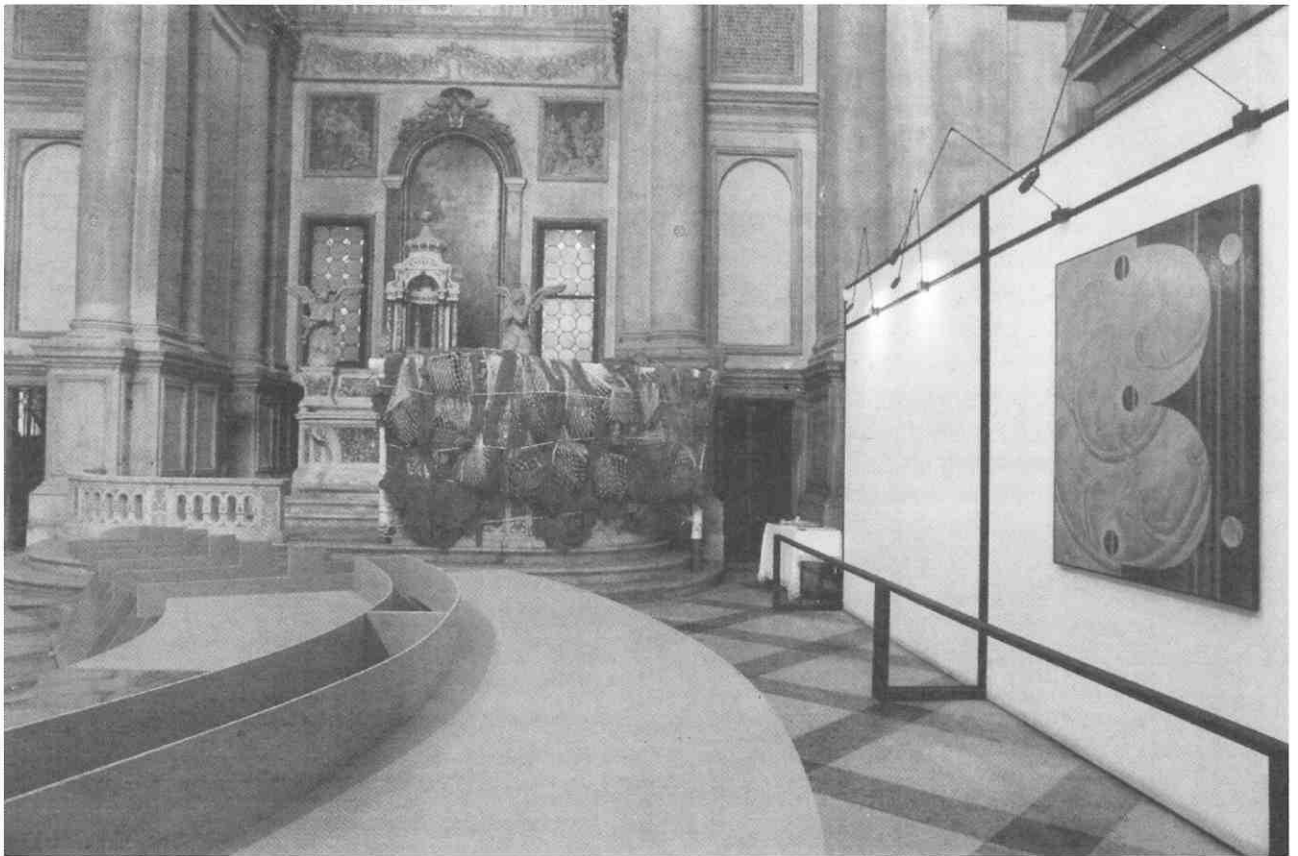
Ivo Deković, *Movar*, 1993./Ivo Deković, *Movar*, 1993

Željko Kipke, *Za uspjeh jamčimo*, 1993./Željko Kipke, *Success Guaranteed*, 1993

slikarsko-plastičkog određenja i pušta da se po njemu, ulančanom Homoduktu, kreću najrazličitije arhitektonsko-dizajnerske asocijacije, od najbanalnijih vodovodnih i čašonosnih do najsuptilnijih primisli - Homodukt, naime, zatvara oblik apostrofa, navoda, svojevrsnoga svetačkog atributa Bijelićeva *homo rebusa*.

Čini se kako bi se s Kipkeovim slikama moglo najlakše izići na kraj. Zar se ne nalazimo ovdje na poznatu terenu "čistog slikarstva", gotovo endemske vrsti na kraju dvostrukoga kraja? Koliko god je Kipkeov rad najbliži pojmu slike, njegov je raskid sa "štafelajnim slikarstvom" najperfidniji. Tu je lom doista potkožan, manje vidljiv ali ne i manje bolan. Premda se sve naoko zbiva na površini, na kojoj nam "učeni slikar" demonstrira perspektivne trikove kroz povijest, iz svakog se kvadratnog centimetra platna pomalja jezik isplažen našoj naivnosti. S dvosmislenim upozorenjem: Čuvajte se imitacija! Devet je "venecijanskih"

Iz postava hrvatske izložbe u Muzeju Guidi, Venecija 1993./From the Croatian exhibition at Museo Guidi, Venice 1993

Kipkeovih slika doduše nastajalo u dužem razdoblju i pripada različitim ciklusima (za Kipkea to znači zatvorenim sustavima - i teorijskim i plastičkim), no zajedničko im je upravo zrcalno odslikavanje, imitacija imitacije, variranje varke unedogled. Pritom se obilato služi ljepotom, lijepom stvari što se potkožno krijesi ili pak uvire u subterenu, ali nas ipak svugdje pronalazi ma kamo usmjerili

pogled. Poliperspektivnost kod Kipkea očito ne funkcionira tek u polju pojedine slike nego vrijedi i za čitav postav, što se potvrdilo i u Muzeju Guidi. Eklektična narav toga prvobitno sakralnog prostora ponajmanje je oduzela Kipkeovu složenicu. U suparništvu podnih "mustri", oltarnih torzija i voluta njegovu se zrcalnom svijetu nudio još jedan odraz. Ili smo možda ipak vidjeli previše?

Summary

Nada Beros: "Delusion Infinitely Varied - Croatia at XLV. Venetian Biennial"

At first glance, the selector's, Igor Zidić's, combination appears to score 2:1. The double stake stands for the contemplative and Simple Simon gets lucky, anyway. But, the asymmetry is only illusory. The permeable net by Deković is almost as hermetic as the decomposition avenue by Kipke or the impervious homoduct by Bijelić. In the condensed expanse of the temporary "Croatian Pavilion" - The Museum Guidi - all kinds of inversions threaten by their changing and turning, putting a question mark on the beginning and the end, the easiness and the hardness, the play

and the work. An attempt to enter this space with a classical art-historian's key, hardly pays at all. Belief is desirable, but disbelief is welcome also. An experienced eye, a trained look, is wanted but much harm will not come from a childish "seeing the emperor nude", or from neophyte's wander. All the recourses are in the game.

Moving in all directions is every nomads' ideal, and so is of Deković, Bijelić and Kipke, too. How to avoid possible collisions, is the question that turns into its very opposite. In the space that conscientiously flirts with the inversion of the spiritual into the entertaining - into a sort of a contemplative amusement park - or the other way round, from an unobligatory puzzle into a saturated "prayer cabinet". Each collision appears to be welcome, each combination the winning one.